

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10) i na osnovu Zaključka Vlade Zeničko-dobojskog kantona broj: 02-26-31339/11 od 06.12.2011. godine, na prijedlog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 51. sjednici, održanoj dana 09.02.2012. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o planskim postavkama i vršenju planskog prorjeđivanja u šumama Zeničko-dobojskog kantona.

II.

Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/12.
Datum, 09.02.2012. godine
Z e n i c a

PREMIJER

mr.sci. Fikret Plevljak, dipl.ing.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu,
1x a/a

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
VLADA KANTONA

Zenica, 19.01.2012. godine

Vaš znak:

Naš znak: 05-26-31339/12

**Predmet: Informacija o planskim postavkama i vršenju planskog prorjeđivanja u
šumama Zeničko – dobojskog kantona**

I UVOD

Šumski zasadi u Bosni i Hercegovini intenzivno su se počeli podizati krajem 60-tih i početkom 70-tih godina. Tvornice celuloze su u to vrijeme iz vlastitog interesa finansirale radove pošumljavanja, naročito četinarima, u cilju trajnijeg obezbjeđenja jednog dijela sirovine.

Međutim, do početka ratnih desavanja 90-tih vrlo malo je urađeno na prorjeđivanju, odnosno njegovanju tih sastojina. Nakon otpočinjanja ratnih sukoba na području bivše Jugoslavije ovu drvenu masu, odnosno celulozno drvo, nije više bilo moguće plasirati zbog poznatih okolnosti.

Vremenom su ove kulture u potpunosti poprimale izgled gusto sklopljenih i visoko izraslih šuma u kojima stabla imaju neproporcionalan omjer prsnog prečnika i visine.

Zbog veoma gustog sklopa sloj grmlja i prizemnog rastinja u njima je po pravilu oskudan. Karakteristično za kulture četinarima je i zemljište koje je vrlo kiselo zbog slabije razgradnje biomase, a koju čine uglavnom iglice i tanja granjevina.

Tokom ratnih dešavanja, kao i neko vrijeme poslije, samo izuzetno, pojedine kulture su prorjeđivane tj. provedene su određene mjere njege. Te su se prorede uglavnom sastojale od nužnih zahvata sanacije sušika, vjetroloma, snjegoloma i izvala, te vađenja odumirućih, odumrlih, slabo formiranih i bolesnih stabala.

Njega šuma, uz pošumljavanje, čini osnovu svih šumsko-uzgojnih radova. Dok se pošumljavanjem obuhvataju sve aktivnosti od izbora i pripreme sadnog, odnosno sjemenskog materijala, preko pripreme zemljišta, sjetve ili sadnje do popune zasada i dostizanja željenog broja vitalnih jedinki po jedinici površine, dotle njega šuma, koja obuhvata i proredu, podrazumijeva kako tretman već formiranih odraslih šuma, tako i tretman šumskih zasada.

Tri do četiri godine po nastanku šumskih zasada mjere njege provode se u vidu čišćenja, prašenja i okopavanja, a potom slijede mjere prorjeđivanja, koje naročito u mlađoj dobi zasada zahtijevaju znatno složeniji, učestaliji i obimniji angažman.

U najmlađim zasadima do stadija mladika provode se čišćenja od nepoželjnih korovskih vrsta, u mladima i gušticama se provode prorede tipa negativne selekcije tj. biraju se i uklanjaju negativne besperspektivne jedinke zasada, u letvenjacima se provode prorede tipa pozitivne selekcije, što znači da prvo odabiremo jedinke budućnosti, pa potom uklanjamo njihove direktne konkurente i u zasadima zrele dobi kandidiramo sjemenjake, te konačno odgovarajućim sječama raskidamo sklop vršeci tako pripremu za što obilniji urod i prirodnu naplodnju.

Plan za provođenje mjera njege odrasle šume izvršava se poredama kroz plansku, odnosno redovnu sječu, zacrtanu planom sječa /etatom/, kojom se, kako je već rečeno, prvenstveno uklanjaju jedinke nepoželjne sa uzgojnog aspekta.

Proreda šuma kao važan šumsko-uzgojni zahvat predstavlja sredstvo kojim se ostvaruju brojne koristi za sastojinu. Nakon provedene prorede, smanjen je broj stabala u sastojini, preostala stabla imaju više svjetla, te mogu prošiti krošnju, ali i korijenski sistem. U zemljištu se povećava isparavanje, humifikacija, a veća je i pozitivna aktivnost mikroorganizama.

Preostala stabla imaju bolje uvjete za rast i prirast. Smanjuje se kvantitet, ali se povećava kvalitet. Pomaže se najboljim stablima da dosegnu punu zrelost uz najbolje sastojinske prilike.

Pored toga što se preredom postižu brojne koristi za sastojinu, preredom se uz odgovarajuće uslove, može ostvariti i određena novčana dobit i to prodajom posječene drvene mase.

Međutim, čest je slučaj da ovdje troškovi mogu biti veći od novčane dobiti. Tada se troškovi proistekli iz provođenja zahvata prorjeđivanja podmiruju iz prodaje posječene mase u drugim sastojinama u kojima je sječa ekonomski isplativa. Jasno je da preduzeće u ovom slučaju mora da ulaže novac umjesto da ostvaruje profit.

II ANALIZA STANJA PROVOĐENJA PROREDA

Državne šume

U cilju cjelovitog sagledavanja stanja izvršenja proreda po šumsko-gospodarskim područjima daje se pregled izvršenja planova proreda kao šumsko-uzgojnih radova na šumsko-gospodarskim područjima za period važenja osnova za svako područje :

Pregled izvršenih šumskouzgojnih mjera prorjeđivanja po ŠGP-a za period važenja ŠGO-a

Tabela 1.

ŠGP	PLAN ZA 10 g	PROSJEČNO GODIŠNJE	DOSADAŠNJE OBAVEZE PO ŠGO ZAKLJUČNO SA 2011.god.	PERIOD VAŽENJA ŠGO	DOSADAŠNJA REALIZACIJA ZAKLJUČNO SA 2011. god		PLAN ZA 2012.	
	ha	ha	ha		ha	%	ha	%
OLOVSKO	0	0	0	01.01.2002. do 31.12.2011.	0	0		
GORNJEBOS.	2422,1	242,21	2179,89	01.01.2003. do 31.12.2012.	228,41	10,48		
KAKANJSKO	1964,7	196,47	1768,23	01.01.2003. do 31.12.2012.	0	0		
KRIVAJSKO	6181,5	618,15	3090,75	01.01.2007. do 31.12.2016.	142	4,59		
NATRON- USORSKO- UKRINSKO	1649,5	164,95	659,8	01.01.2008 do 31.12.2017.	57	8,64		
SVEUKUPNO JP ŠPD ZDK	12217,8	1221,68	7940,88		427,41	5,38	468,90	3,84

Desetogodišnjim planovima gospodarenja predviđena je ukupna površina na području Zeničko-dobojskog kantona na kojoj je potrebno provođenje proreda u iznosu od 12.217,80 ha.

Na svim šumskogospodarskim područjima primjetno je manje realizovanje u odnosu na plan, dok na području ŠGP „Olovsko“ ovakvi radovi nisu ni planirani.

Plan, kao i realizacija planiranog na godišnjem nivou, u narednom periodu morali bi da budu znatno veći kako bi prorede kao segment gospodarenja šumama bile ostvarene u mjeri kako je to propisano važećim šumskogospodarskim osnovama.

Planovima gospodarenja za 2012. godinu sačinjenim od strane Šumskoprivrednog društva Zeničko-dobojskog kantona primjetno je određeno intenziviranje gazdovanja sa kulturama, odnosno planirano je provođenje proreda na površini od 468,90 ha.

Vrsta drveta i količina drvne mase koja se provođenjem proreda može dobijati na godišnjem nivou za potrebe industrije na području Zeničko-dobojskog kantona

Tabela 2.

R.broj	Vrsta drveta	Plan sječa za 10 godina	Prosječno godišnje
1	JELA	8121	812,1
2	SMRČA	29667	2966,7
3	B.BOR	56748	5674,8
4	C.BOR	69027	6902,7
5	OST. ČETINARI	6937	693,7
6	BUKVA	15118	1511,8
7	HRAST	9563	956,3
8	PL. LIŠČARI	2054	205,4
9	OST. LIŠČARI	12945	1294,5
10	ČETINARI	170500	17050
11	LIŠČARI	39680	3968
12	UKUPNO	210180	21018

Struktura drvne mase koja se provođenjem proreda može dobijati na godišnjem nivou za potrebe industrije na području Zeničko-dobojskog kantona

Tabela 3.

ASORTIMAN	ČETINARI	LIŠČARI	UKUPNO	PROSJEČNO GODIŠNJE
TRUPCI F/L	388	193	581	58,1
TRUPCI ZA REZANJE I-III KL.	33884	4355	38239	3823,9
ŠIPOVI	958	0	958	95,8
TT STUBOVI	17741	0	17741	1774,1
RUDNO DRVO	28496	0	28496	2849,6
SITNO TEHNIČKO DRVO	23526	0	23526	2352,6
CELULOZNO DRVO	34421	8082	42503	4250,3
OGRIJEVNO DRVO	713	21884	22597	2259,7
NETO MASA	140127	34514	174641	17464,1
OTPADAK	30373	5166	35539	3553,9
KRUPNO DRVO	170500	39680	210180	21018

Postojeće stanje proreda nije na zadovoljavajućem nivou iz razloga što ekonomske mogućnosti JP „Šumsko-privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona nisu takve da mogu podnijeti provođenje proreda u većem obimu.

Prorede će se u budućem periodu provoditi u skladu sa zacrtanim tehničkim ciljem, odnosno ekonomskim mogućnostima JP „Šumsko-privrednog društva“ Zeničko-dobojskog kantona jer su direktne cijene proizvodnje šumskih drvnih sortimenata iz kultura iznad trenutnih ekonomskih mogućnosti preduzeća.

Subvencioniranje, odnosno sufinansiranje direktnih troškova proizvodnje za celuloznu industriju, kao i za druge industrijske grane moglo bi da bude u narednom vremenu jedno od rješenja.

U koncipiranju proizvodnog plana za 2012. godinu JP „Šumsko-privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona planiralo je da jedan dio etata bude realizovan iz kultura, odnosno da se proizvodnja celuloznog drveta izvrši u količini od oko 5.000 m³.

Za veće količine JP „Šumsko-privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona nije u mogućnosti samo podnijeti direktne proizvodne troškove, odnosno bez sufinansiranja proizvodnja ne bi bila moguća.

Kada je u pitanju odnos između ponude i potražnje, tačnije odnos između količina koji nudi šuma kao sirovinna baza sa jedne strane, te zahtjeva za tom sirovinom koju traži industrija celuloze sa druge strane, potrebno je imati u vidu da je na području koje je danas pokriva teritorija Zeničko-dobojskog kantona u prijeratnom periodu industrija celuloze snabdijevana sa cijelog prostora bivše Jugoslavije.

Pored navedenog područja bivše Jugoslavije, snabdijevanje Natrona je vršeno i iz inostranstva, najviše iz Austrije. Omjer snabdijevanja je bio 50 % celuloznog drveta iz Jugoslavije i 50 % snabdijevanje iz inostranstva.

Nameće se zaključak da industrijski kapaciteti jedne fabrike celuloze zahtijevaju izuzetno veliko područje snabdijevanja sirovinom, mnogo veće nego što je to područje današnjih kantona, entiteta pa i same države Bosne i Hercegovine.

Privatne šume

Provođenje mjera prorede u privatnim šumama odvija se u okviru redovnih sječa po podnesenom zahtjevu od strane vlasnika parcele.

Kantonalna uprava za šumarstvo Zeničko-dobojskog kantona obavezna je da provodi i ovaj vid šumskouzgojnih radova u saradnji sa vlasnicima privatnih šuma i šumskih zemljišta.

Svaka sječa ima i uzgojni karakter, a naročito sječa prorjeđivanja.

U slučajevima kada je sječa obimnija, odnosno kada po jednom vlasniku posječena drvena masa prelazi 100 m³, Kantonalna uprava za šumarstvo Zeničko-dobojskog kantona vrši izradu projekata po kojima će određena mjera biti provedena.

Iskazivanjem interesa za radovima ove vrste na vlastitoj parceli vlasnici umnogome utiču na buduće stanje privatne šume. Provođenje šumskouzgojnih radova na privatnim parcelama karakteristično je po tome što mora postojati vlasnikova inicijativa tj. saglasnost.

Ako je proreda obimnija ona se vrši prema odredbama projekata za izvođenje šumskouzgojnih radova, a vlasnici se upoznaju sa značajem provedenih mjera. Pojašnjavanje je potrebno budući da vlasnik proredama ne dobija najkvalitetnije sortimente, ali se pravilnim tretmanom sastojina dovodi u stabilnije stanje koje obećava bolji razvoj u budućnosti.

Kada je riječ o procjeni mogućnosti da se industrijski kapaciteti snabdijevaju celuloznim drvetom iz proreda provedenim u privatnim šumama potrebno je imati u vidu činjenično stanje u ovoj oblasti.

Naime, privatne posjede šuma i šumskih zemljišta na području Zeničko-dobojskog kantona karakteriše izuzetna usitnjenost, teritorijalni diskontinuitet iz kojeg proizilaze velike transportne distance, te zanemarljivo male mase na parcelama. Sve navedeno kao i čitav niz drugih nepovoljnih faktora čine da ovaj vid eventualnog snabdijevanja industrije celuloze nije izgledan u skoroj budućnosti.

III PRIJEDLOG MJERA

Provođenje proreda kao šumsko-uzgojne mjere na parcelama koje su u privatnom vlasništvu uglavnom ovise o inicijativi samih vlasnika. Zbog toga je potrebno stalno djelovati sa ciljem podizanja svijesti vlasnika šuma i šumskih zemljišta kako bi bio obezbjeđen redovan tretman privatnih sastojina, naročito kada je riječ o mlađim kulturama. Samo kontinuiranim propagandnim djelovanjem moguće je obezbijediti značajniji rezultat u budućnosti.

Državne šume i šumska zemljišta predstavljaju glavninu površinu planiranih za prorede kao jedne od mjera šumskouzgojnih radova na području Zeničko-dobojskog kantona.

Intenzitet provedenih mjera proreda u državnim šumama nije zadovoljavajući budući da su iznosi realizacije u znatnom zaostatku u odnosu na plan.

Korisnik državnih šuma ima obavezu izvršiti sve poslove, pa tako i poslove prorjeđivanja, u obimu koji je predviđen šumskoprivrednom osnovom. Tako bi u narednom periodu bilo potrebno planirati godišnji obim radova u znatno većim iznosima nego što je to 1/10 planiranih radova određena važećim šumskoprivrednim osnovama.

Iako je u 2012. godini predviđeno određeno povećanje, intenzitet tog povećanja ne obećava ispunjavanje plana od zacrtanih desetogodišnjih 12.217,80 ha.

Kako se sveukupni planirani etat predviđen šumskoprivrednim osnovama po pripadajućim šumskoprivrednim područjima ne ostvaruje se u iznosu od 100%, dovodi se u pitanje mogućnost finansiranja navedenih prorednih radova. Eventualno sufinansiranje otvorilo bi mogućnost značajnijeg angažmana Šumsko-privrednog društva Zeničko-dobojskog kantona na provođenju mjera prorede.

Potrebno je naglasiti da i pored eventualnog obezbjeđenja sredstava za sufinansiranje, proredama na nivou Zeničko-dobojskog kantona ne mogu se podmiriti potrebe postojećih industrijskih kapaciteta kada je celulozno drvo u pitanju.

Napominjemo da je celulozna industrija, tačnije fabrika Natron i u prijeratnom periodu bila je orjentisana na uvoz. Podsjećamo da je 50 % sirovine tadašnja fabrika Natron nabavljala iz zemalja bivše Jugoslavije, a preostalih 50 % sirovine iz inostranstva. Kako su u sadašnjim uslovima navedene teritorije 90 % inostranstvo, a 10 % teritorija Bosne i Hercegovine, tako je promjenjen i omjer mogućnosti nabavke sirovine iz domaće proizvodnje i iz inostranstva.

Uz sve navedeno, za Šumskoprivredno društvo Zeničko-dobojskog kantona ostaje primarna obaveza da izvrši prestrukturiranje svojih ljudskih i materijalnih kapaciteta, kako bi bilo u mogućnosti u potpunosti izvršavati sve obaveze koje su precizno definisane šumskoprivrednim osnovama.

U prvom redu to znači pozitivno poslovanje u finansijskom smislu, što je imperativ bez kojeg nema potpunog ispunjavanja plana bilo kojeg od šumskouzgojnih radova, pa ni radova prorjeđivanja kao njihovog neodvojivog dijela.

Trenutna finansijska situacija u Šumskoprivrednom društvu Zeničko-dobojskog kantona u najvećoj mjeri određuje obim provođenja mjera proređivanja.

Nakon normalizacije stanja, najprije finansijske normalizacije, ali i svake druge, mogu se očekivati pomaci u dosljednom izvršavanju svih zadataka zacrtanih šumskoprivrednim osnovama, pa i zadataka koji se odnose na šumskouzgojne radove, odnosno radove na izvršenju planskog prorjeđivanja.

Navedena analiza pokazuje da je za poboljšanje postojećeg stanja, kada je u pitanju vršenje planskog prorjeđivanja u šumama Zeničko-dobojskog kantona, potrebno poduzeti mjere za saniranje ukupnog stanja u JP „Šumskoprivredno društvo“ Zeničkodobojskog kantona.

Saniranje stanja u Šumskoprivrednom društvu Zeničko-dobojskog kantona podrazumijeva i otklanjanje uzroka koji su do takvog stanja doveli.

O b r a d i v a č

Hodžić Pašo

Red. broj	ŠGP	Površine na kojima je (bilo) potrebno provođenje proreda			
		Za 10 godina	Prosječno godišnje	Izvršeno do kraja 2011.	Procenat izvršenja (%)
		ha	ha	ha	
1.	Olovsko	0	0	0	0
2.	Gornjebosansko	2422,1	242,21	228,41	9,43
3.	Kakanjsko	1964,7	196,47	0	0
4.	Krivajsko	6181,5	618,1	142	2,3
5.	Natron-Usorsko-Ukrinsko	1649,5	164,9	57	3,46
SVEUKUPNO JP. ŠPD ZDK		12217,8	1221,68	427,41	3,5